

Viorica Turcoane,
studenta, anul III, Scoala
de Inalte Studii de Specialitate
pentru Educatori, "Mihailo Palov",
Varset

Valoarea educativa a poeziei pentru copii scrisa in limba romana in R. Serbia

Poezia constituie unul din compartimentele cele mai bogate ale literaturii pentru copii, in general si in mod deosebit ale literaturii pentru copii in limba romana din R. Serbia. Muzicalitatea versurilor ii atrage pe copii inca din primii ani ai vietii. Conciziunea cu care sunt redade fapte, idei, tablouri sau sentimente umane, reprezinta un motiv foarte serios pentru care poeziile nu numai ca sunt usor accesibile copiilor, le inteleg, le agreeaza, dar le si memoreaza cu destula usurinta, indiferent de faptul daca ele au fost scrise pentru copii sau prin forma si mesaj sunt intelese de copii.

Poeziile pentru copii scrise si publicate, in volume, la noi, au tematica destul de variata. Poetii abordeaza cele mai diferite subiecte inspirate din surse multiple si diferite. Si acestea sunt: aspecte din viata copiilor si a adultilor, apropiati copiilor, viata traditionala si moderna din localitatile si familiile romanesti de la noi, peisaje banatene, anotimpuri, oameni, cu faptele, problemele si bucuriile vietii lor. Aparte prezinta interes versurile care se refera la scoala, adolescenta, cunoasterea treptata a cuceririlor civilizatiei moderne, specificul vietii urbane... Avand o tematica variata, poeziile pentru copii cuprind o complexitate de idei si sentimente si de aceea au o deosebita valoare educativa si artistica.

O tema foarte valoroasa a poeziei pentru copii o constituie copilaria, prin caracterul accesibil, atractiv si interesant, fiindca vorbeste despre viata celor de o varsta cu cititorii, dar, si pentru mesajele educative ale poeziilor cu aceste subiecte; Ele ii orienteaza pe copii spre prietenie, iubirea aproapelui, respectul pentru meleagurile natale, animale cu care copiii se identifica foarte usor si care, personificate, le trezesc rasul copiilor.

Poetii care au scris poezii pentru copii, la noi, in Voivodina sunt: Teodor Sandru, Mihai Condali,

Iulian Bugariu, Slavco Almajan, Felicia Marina Munteanu si altii. Acestia au publicat si volume (carti) menite copiilor si tinerilor de varsta scolara. Cartile lor au fost agreate de foarte multe generatii de copii romani de la noi.

Poetul si invatatorul Teodor Sandru s-a nascut la 15 septembrie 1912 la Seleus (langa Arad-Romania). Scoala a inceput o in satul natal de langa Arad, dupa care a urmat Scoala Normala „Dimitrie Tichindeal” din orasul de pe raul Mures. Si-a desfasurat activitatea didactica in mai multe scoli din Serbia (Seleus,Nicolint, Alibunar, Costei, Mesici, Ratisor si Straja.

Literatura lui pentru copii a fost tradusa si publicata in limba sarba. A debutat editorial in anul 1953 cu **Sora Mamaruta si paiangul Guta**, versuri in traducere, care au aparut la Editura "Lumina" Varset. Volume de autor: **Poemele anului (1953)** numite "pasteluri", Editura "Fratie si Unitate" (Varseti) ; **Zambete**,(1978) poezii pentru copii, Editura "Libertatea" Panciova iar volumul de poezii **Dalturi** (1989) a aparut in "Colectia revistei Lumina", Panciova.

In poezia **Februarie** publicata in cartea de pasteluri **Poemele anului**, Teodor Sandru descrie fenomenele care se petrec in natura in miez de iarna cu tot ineditul acestora, in sensul ca mesajul poeziei ne trimite spre farmecul, specificul basmului, cand, natura dezlantuata:

"... ca ntru-un cleste
Cuprins-a totul, e nebuna
Demon infuriat-loveste"

nu poate fi oprita. Oamenii trebuie sa se ascunda, sa se fereasca de furtuna care dureaza ceva timp si pentru ca iarna totusi e pe sfarsite apar semne ale primaverii, care ajunge, a parte atragand atentia, ghiocelul:

"Din somnu-i lung cu visuri grele,
Trezitu-s-a si-i singuratic
Vecin e-un camp cu micsunele
Chemate-n glas primavaratic
Sa se trezeasc-acum si ele"

Poezia ii timite pe copii spre observarea elementelor care sunt caracteristice pentru sfaristul de iarna si inceputul de primavara si le trezeste in suflete iubirea pentru meleagurile natale, pentru peisajele frumoase ale mediului nostru banatean. Faptul ca natura este personificata, redada cu caracteristici umane ii face pe copii sa rada, sa observe elementele hazlii din poezie, ceea ce ii determina s-o citeasca cu interes.

Celalalt volum a lui Teodor Sandru este **Zambete** un volum de versuri dedicat copiilor mai mici, prescolarilor dar si de etate scolară

Poetul li se apropie copiilor ca invatator care le cunoaste foarte bine interesele, preocuparile, reactiile in fata unor probleme de viata in care acestia sunt pusi. La inceput de an scolar vin la scoala destui (chiar foarte multi copii, pe cand Teodor Sandru era invatator) "zgomotosi baieti" si "cuminti fetite" insotiti de parinti mai ales de mame, cu sperante ca scoala le va folosi copiilor lor in integrarea in lumea adultilor. Mesajul educativ inspre copii este ca la scoala trebuie sa asculte de sfatul cadrelor didactice, sa invete, sa scrie, sa citeasca, sa iubeasca avantajele culturii pe care treptat si-o vor insusi(poezia, **Salutare, de-azi, vacanta**).

In poezia **Numai sa fiu premiant** scrisa la persoana intai,un elev incepator ,cu toate rechizitele scolare, carti, caiete, stie ca trebuie sa invete "in mod pedant" ca. la sfarsitul anului efortul sa-i fie rasplatit prin premii. Mesajul educativ catre copii este ca la scoala trebuie sa fie elevi silitori, iar recompensa pentru aceasta nu va intarzia.

Alta poezie cu mesaj educativ a lui Teodor Sandru este **In asta copilarie**.

Aici personajele sunt animalele indragite de copii,apoi un baiat si o fata care se joaca impreuna si care sunt fotografiati de catre tatal lor. Animalele sunt indragite de catre copii si faptul ca ele gandesc si se comporta ca si copiii le trezeste acestora rasul. Iar poeziile care ii fac pe copii sa rada sunt citite cu interes si invatate pe de rost. Chiar pot fi si puse pe note si copiii le canta cu placere .

Mihai Condali s-a nascut la 10 martie 1932, la Iablanca, petrecandu-si copilaria in satul natal. Scoala generala o face in satul natal si la Varset, unde termina Scoala Normala. A fost poet, publicist, traducator, pictor. In volumul postum ¹ **Dumbrava mea**, care a aparut in (1987), Mihai Condali isi si ilustreaza cartea cu tablouri frumoase si sugestive,raportate la continutul versurilor. Adresarea directa a poetului catre micul sau cititor (care creste si "invata" de la adulti sa cunoasca mediul lui existential) este o calitate a artistului de a-si comunica visurile,gandurile... Aceasta se poate intalni in mai multe poezii; aparte in **Dumbrava mea** dupa care este si intitulata volumul de poezii pentru copii al autorului. Basmeele sunt personalizate : (in "Dumbrava" care devine "Dumbrava mea") ele iau nastere, cresc.Aceste creatii populare sau artistice umbla, parcurg distante,nu prea usor de traversat.

Copilului care trebuie invatat de mic sa se fereasca de primejdii, calea prin care se traverseaza codrul i se prezinta astfel:

"... drumu lui e glodos si greu
.....
Prin trunchi cazuti de brazi
Putea-vei prea usor sa cazi
Cararea inca suie, suie
Si spinii-s tari ca niste cuie."

---

¹ Volumul este redactat de catre Simeon Lazareanu

Padurea, codrul pe care le cunoaste si carora le poarta dorul, Mihai Condali le aduce, cu tot miracolul lor, in poezie:

"Eu ti-am adus dumbrava-n carte
Atat cat am putut s-o-aduc
Vreo trei goruni, doi melci, un cuc
Un iepuras fugind mereu
Un izvoras, un scarabeu
Ferigi si rapi, ceva migdale
Un fraged brat de iarba moale
Vreo trei ciuperci, vreo doua ciori
Un colt de noapte si ninsori
Un sarpe mic ce se tara
Prin balarii etcetera...
Tu vrei sa vezi dumbrava mea
S-asculti ce povesteste ea?
Sa-ntrebi de tot ce e,ce-a fost
Sa-nveti vreun cantec pe de rost?
Sa simti a ei infiorare
Iar cand vei merge la culcare
Tarziu, o vreme sa ramai
Cu lumea ei pe capatai?!"

Din versurile citite, copiii (din satul natal al lui Mihai Condali,dar si din alte parti) invata ca trebuie sa se aplece spre textul scris, opera de arta, s-o inteleaga cu tot mesajul ei, sa iubeasca natura, nealterata de mana distrugatoare a omului. Intr-o astfel de natura s-a stabilit un echilibru, pe care oameni ar trebui sa-l ocroteasca. Aici traiesc: copaci, melci, pasari, iepurasi, serpi, plante (si inalte, care-i ocrotesc pe cei mai slabi).

Iulian Bugariu s-a nascut la 24 februarie 1932, la Ecica, unde termina scoala generala. A absolvit Scoala Normala la Varset si Scoala Superioara de Pedagogie la Zrenianin. A fost poet, traducator, ziarist si autor de manuale scolare. A scris poezii pentru copii : **Pana din palarie** (1977), Libertatea, Panciova si **ABC si zece greieri** (1985), Libertatea, Panciova.

Iulian Bugariu in poeziile din volumul **Pana din palarie**, isi povesteste propria sa copilarie. El stie ca intamplarile hazlii le plac foarte mult copiilor, si acestia citesc cu interes poezii cu mesaj hazliu care le suscita rasul.

In **Vara mea de pomina**, poetul isi aminteste cu drag de intamplarile petrecute in copilarie,si in adolescenta. Isi aminteste cum s-a dus la pescuit cu "pana noua-n palarie", floare proaspat culeasa si tot acolo a citit mult. Lecturile sale au fost: **Basmele romanilor** de Petre Ispirescu, **Amintiri din copilarie** si **Povesti** de Ion Creanga; **Baltagul** de Mihail Sadoveanu.

In vara aceea, poetul isi aminteste ca s-a carat pentru prima data cu trenul, cand a fost la nunta la Uzdin. Acolo a cunoscut si indragit obiceiurile frumoase legate de nunta traditionala din partile noastre. A cunoscut copii cu care s-a jucat si cu care s-a imprietenit. Aceste informatii ii determina pe cititorii operei lui Iulian Bugariu sa cultive in relatiile lor cu alti copii, prietenia si sa iubeasca valorile noastre mostenite de la inaintasi. Isi mai aduce aminte ca tata l-a prins in pod cu tigara in gura si i-a tras niste palmi, care,le-a simtit toata viata. Si aceasta informatie ii invata pe copii ca nu trebuie sa practice niste apucaturi ale adultilor care le afecteaza sanatatea. Tot in acea vara a sarit cu doi copii din vecini de pe arcul podului de pe Begheiul Nou si in sfarsit isi aminteste ca in acea vara,fiind adolescent, a observat ca Lenuta din ulita lui s-a facut o fata tare frumoasa. In perioada adolescentei tineri sunt tentati sa practice niste apucaturi chiar si periculoase si sa observe ca au crescut .

Poezia **Iedul cu trei capre**, a fost inspriatia lui Iulian Bugarian din textul in proza cu acelasi titlu, de Octan Pancu-Iasi,text cu un mesaj educativ pronuntat,mai ales pentru copiii din clasele primare.

In aceasta poezie este descrisa intamplarea unui ied dezmiardat, care a trait in familia a trei capre, matusa, mama si bunica. Ele l-au rasfatat si l-au pazit exagerat de mult. Iedul intr-o zi a plecat sa-si cumpere gume de mestecat si nu s-a mai intors acasa. Iedul se dastanuie,intr-un fel,mai neobisnuit, ca viata lui este cu totul diferita de cea a celor trei iezi din cunoscuta poveste a lui Ion Creanga (**Capra cu trei iezi**)

"Mi s-a facut lehamite
De trifoi si de clatite,
De fripturi, de fan uscat.
Dati-mi bani, ma duc in sat,
Vreau: gume de mestecat!
Si-a plecat..."

Dar,ce s-o fi intamplat,
Pe unde-o fi apucat?
De doua luni si mai bine
Iedul dus e,nu mai vine."

Aceasta poezie are o valoare educativa. Copiii pot invata din mesajul,pe care-l citesc,printre randuri,ca trebuie sa asculte pe parinti sau de cei adulti, care traiesc in preajma, lor ,dar in acelasi timp acestia nu trebuie sa exagereze in a le purta de grija.

Slavco Almajan este scriitor (poet, prozator, publicist, eseist, dramaturg), autor de scenarii de filme si piese radiofonice, de lecturi literare (pentru scolile cu predare in limba romana din Voivodina), traducator.

S-a nascut pe data de 10 martie 1940 in localitatea Oresat (langa Varset). Scoala si-a facut-o in satul natal, apoi la Liceul din Varset. A studiat un timp la Novi Sad.

Din 1960 s-a angajat la Radio, apoi la Televiziunea Novi Sad, redactia in limba romana. A fost redactor al revistei "Lumina", apoi redactor sef al Editurii "Libertatea" din Panciova. Un timp a fost directorul Casei de Presa si Editura "Libertatea" din Panciova si functionar in organele provinciale ale Voivodinei.

Are o vasta opera literara pentru care a primit numeroase distinctii, la noi si in Romania.

Pentru copii a scris doua volume de versuri, tiparite la Editura "Libertatea" din Panciova: **Piticii au uitat sa creasca** (1987), versuri de dimineata, poeme de seara; **Antistress-show** (1996), extraordinarul la rascrucea drumurilor imaginare.

Slavco Almajan se apropie de copii considerand ca trebuie sa stea de vorba cu ei, dar sa puna si copilul in centrul lumii. Pe copilul care vrea sa cunoasca lumea in care traieste in asa fel ca aceasta sa-i provoace bucurie, pe de-o parte, il ajuta sa se integreze in lumea adultilor, folosindu-se de un joc creator.²

Inzestrat cu o capacitate imaginativa "... copilul mic are o logica a sa, mai bine spus o mentalitate prelogica. De aici usurinta cu care el confunda cauza cu efectul, cu care gaseste solutii animistice cu care influenteaza obiectele si umanizeaza lumea fascinanta a necuvantatoarelor cu care admite miraculosul ca o rezolvare posibila".³

Un indemn si o orientare a elevilor de scoala spre lectura folosindu-se de mijloacele artistice ale poeziei, Slavco Almajan le realizeaza in **Un ochi in plus** din volumul **Piticii au uitat sa creasca**;

"Cine citeste va afla
Ceva ce poate nu ati stiut
Ca numai cel care citea
Ajunse dincolo de inceput

Cine citeste va vedea
Cascada absorbitoarelor mirari
Si niciodata nu va-ntarzia
Si va gasi raspuns la intrebari

Cine citeste poate-nvata
Ca sa devina istet
Viata chiar astfel nu vrea
De aceea cresti si fii maret

---

² Veronica Lazareanu, **Dumbrava mea**, antologie de poezie romaneasca pentru copiii din Voivodina (2004), Editura Libertatea, Panciova,

³ Ilie Stanciu, **Literatura pentru copii** (1968), Editura Didactica si Pedagogica, Bucuresti, p.14.

Citind avem un ochi in plus
Si o antena fermecata
Citind noi vom urca mai sus
Si nu vom pierde niciodata"

Mai ales aceasta poezie poate transmite mesaj clar, in conditiile de astazi ,cand cititul este neglijat, iar orientarea copiilor spre calculator este exagerata, cu toate elementele care sunt bune, dar si care nu folosesc copiilor.

Poezia dupa care este intitulat volumul **Piticii au uitat sa creasca** ne trimite spre lumea basmelor unde apar ca antonime animale mari, dar si cei mai mici care sperati de proportiile exagerate ale rinocerului, girafei sau balenei, in lumea celor mici, precum cea a licuricilor, a inelului, uneori par dezorientati. Mesajul poetului este ca, pe langa cei mari au loc sa viseze, sa creasca si cei care par "pitici".

In **Antistress-show** interesanta se prezinta poezia in care se amintesc copiii si principala lor forma de activitate, jocul, intitulata **Jocuri de fiecare zi**.

Copiilor le este permis sa-si imagineze posibilul imposibil in tot ceea ce-i inconjoara, daca acesta le provoaca o stare de bine, daca imaginandu-si se vor afla in "Casa de bomboane", unde totul este atractiv. Mesajul poetului ne trimite spre basm, unde imposibilul devine cu totul posibil. Prin intermediul jocului copii parcurg distante, intalnesc oameni buni si mai putin buni, animale pe care pot sa le imblanzeasca, ca de pilda "tigrul". Animalele si lumea acestora au reprezentat dintotdeauna un interes pentru copii, pentru ca in lumea animalelor copii au intalnit relatii de familie, pretentii, preocupari, bucurii ca si in propria lor familie. (**Obiceiuri moderne de familie; Iluzie de circ**).

Felicia Marina Munteanu s-a nascut la 2 noiembrie 1945, in Vladimirovat (Petrovasala). Este ziarista, poeta, prozatoare, critic literar. Scoala cu opt ani si Liceul le-a terminat la Varset. Din anul 1970 a lucrat la Radioteleviziunea Novi Sad, Redactia Programului in Limba Romana a Postului de Radio Novi Sad, ca ziarist, crainic si realizator de programe.

Pentru copii si tineri scolari a publicat trei volum : **Romanul lui Nicu** (1986), volumul de proza cu versuri, Libertatea Panciova; **Un pisoai cu soata lui** (1987) versuri, Libertatea Panciova; si **Daca ma intrebi pe mine** (1998) poezii, Editura Societatii de Limba Romana, Novi Sad.

Autoarea scrie versuri pentru copii mai mari si adolescenti. In poezia **Daca ma intrebi pe mine**, poeta scrie despre sentimentele fetelor si baietilor la varsta adolescentei, despre bucuriile si tristetile lor, problemele care ii fac constienti de schimbarile ce se produc odata cu cresterea lor. Ii orienteaza spre comportari care le afirma calitatile si care ii asigura ca vor fi acceptati cu bunele si relele specifice varstei de catre prieteni dar si de catre adulti.

Acelesi preocupari autoarea manifesta si in celelalte doua volume: **Romanul lui Nicu**, mic roman pentru copii cu amintiri si poezie, si cel de-al doilea **Un pisoai cu soata lui**.

Personajul din **Romanul lui Nicu** are 10 ani, "la varsta descoperirilor" si a multor dileme este atras si de versuri precum:

"Ce minune e sa stii
sa faci mici scamatorii
sa te catari pe lungi sfori
de optzeci si opt de ori,
Sa dresezi un strasnic leu
sa-i ordoni : "Fa ce-ti zic eu!"
drugi de fier sa rupi in doua,
dintr-o bila sa scoti noua;

S-ai joben negru si-nalt
si-un mic baston fermecat
care-n orice dupa-masa
sa-ti scrie tema de acasa!"

La poarta casei bunicilor sai casa pustie pe care o pazesc acuma cainii venind de la oras, Nicu este coplezit de frumoase amintiri. Urme ale unei vieti ramasa intiparita in sufletul lui Nicu, din aceasta casa goala le gaseste in pod, in pivnita, "Printre lazile goale, pline de praf... printre rafturile de carti, printre filele ingalbenite... printre vechi candelabre, seceri si coase...traiste tesute cu mana in care altadata se duceau mirinde la holda."

Aceasta destanuire a lui Nicu ne trimite spre o lume care a disparut din spatiul nostru socio-cultural, dar de care ar trebui, cel putin, sa ne amintim caci tine de traditia noastra, de felul cum au trait si cum au muncit inaintasii nostril, mai ales bunicii.

Din volumul **Un pisoi cu soata lui** am scoate in evidenta poezia **Mi-e destul sa fiu prea bun**, care ne trimite spre copilul preocupat de propria sa personalitate, de ceea ce face ca sa fie luat in seama, mai ales de cei care se ocupa de educatia lui.

"Mi-e destul sa fiu prea bun.
Vreau sa fiu un pic nebun.
Aici au uitat, sa stii,
Toti cei mari c-au fost copii.

Mai c-au uitat ca exist!
Daca-s vesel, daca-s trist.
Niciodata nu ma-ntreaba,
Ci tipa : "vezi-ti de treaba!"
Fii atent, nu te-ncurca,
Scrie asta! Zi asa!

Tra-la-la si bla-bla-bla!"

La varsta preadolescentei Nicu la fel ca si ceilalti tineri viseaza sa devina ceva in viata, o parte din cosmos. Isi doreste o libertate nelimitata.

"Mai lasati-ma oleaca
Vreau si eu ce fac sa-mi placa!
Stiu, nimic nu e permis,
Stiu, totul e interzis,
Iar sub pat tin sapte mii
de sfaturi pentru copii"

Alta poezie interesanta pentru copii pe care o pot foarte usor invata pe de rost caci e scrisa cu rima si ritm clasice este **Un pisoi cu soata lui**.

Personificate (pisica si pisoiful) prin faptul ca gandesc si actioneaza ca si adultii le trezesc copiilor ras. Razand de cum vorbesc si cum se comporta pisoiful si pisica copiii invata ca pretentile lor nu trebuie sa fie limitate (exagerat) de catre adulti.

Trebuie sa-si doreasca, sa aiba ceea ce le place, sa stie sa se comporte in diferite imprejurari dar sa nu exagereze in toate acestea. Invata ca trebuia sa tina cont si de libertatea celor din jurul lor.

Copiii agreeaza poeziile Feliciei Marinei Munteanu pentru ca se identifica usor cu personajele de aici, pentru ca le pot invata usor pe de rost.

Din volumul **Daca ma intrebi pe mine** ne atrage atentia poezia **Cate odata mi se pare** in care personajul este tot un copil preocupat de imaginea de sine care si-ar dori-o sa fie una pozitiva. Este constient de dilemele pe care le are, de ceea ce il va astepta in urmatoarea faza cand va creste mai mare. Nu ar vrea sa deranjeze insecte, animale cu care ajunge in contact, sa le faca rau acestora, ca de pilda, musca, greierul...

Isi da seama ca la o anumita varsta trebuie sa fie bucuros de tot ceea ce-i ofera mediul inconjurator. Acest copil ii indeamna si pe alti sa se bucure de farmecul unei varste frumoase. Un greier ii sugereaza urmatoarele:

"-Prietene, nu te-ntrista,
lasa ca-ti aduc eu tie
farama de bucurie
nu doar pentru iarna lunga
ci pe-o viata sa-ti ajunga!"

Iar concluzia la care ajunge este una optimista, cum de-alt fel trebuie sa fie si conceptia de viata a copilului:

"Daca toate stau asa,

si-am atatea de lucrat
las' planga altcineva,
eu nu pot ca-s ocupat!"

Nu numai acesti scriitori (poeti) au scris pentru copiii si tineri, volume de versuri, cu un pronuntat caracter educativ, ci si : Ioan Baba, Cornel Balica, Eugenia Ciobanu Balteanu, Cornel Mata, Miodrag Milos, Ana Niculina Sarbu, Mariana Stratulat...

N-ar trebui sa neglijam nici Revista pentru copii "Bucuria copiilor" (pana in 1956 "Bucuria pionerilor"), care, pe parcursul a mai bine de sase deceni, a publicat versuri ale scriitorilor consacratii, precum si lucrari ale copiilor, incercari literare ale acestora⁴. Aceste creatii au scos la iveala si scilpiri ale artistilor cuvantului de mai tarziu, poeti de importanta pentru cultura minoritati romane de la noi.

Bibliografia:

1. Ilie Stanciu, **Literatura pentru copii** (1968), Editura Didactica si Pedagogica, Bucuresti, p. 14.
2. Radu Flora, **Literatura romana din Voivodina**, Editura Libertatea, Panciova, 1971.
3. Veronica Lazareanu, **Dumbrava mea**, antologie de poezie romaneasca pentru copii din Voivodina (2004), Editura Libertatea, Panciova.
4. Ileana Magda, **Vantul seamana cuvantul**, antologie de literatura romana pentru copii si tineretul scolar, scrisa in Voivodina, R.Serbia (2005), Scoala superioara pentru educatoare, Varset.
5. **Pe aripile inspiratiei**,(2006), studiul monografic despre cartile si autorii Editurii "Libertatea".
6. Brandusa Juica, **Literatura romana din Voivodina (1945-1989), la confluenta a doua culturi** (2012), Editura Institutului de Cultura al Ramanilor din Voivodina, Zrenianin.
7. **Oglinzile caleidoscopului**, antologie de creatii literare ale copiilor (2012), "Libertatea", Panciova.

---

⁴ In anul 2012 a aparut a selectiei din incercarile literare ale copiilor,**Oglinzile caleidoscopului**,Editura Libertatea,Panciova